ORBIT vzw
BONDGENOOT IN SUPERDIVERSITEIT EN MIGRATIE

Na de publicatie van *Magnifica Humanitas*

Artificiële Intelligentie (AI) en beeldvorming van mensen met een migratiegeschiedenis

Naar een verhoogde waakzaamheid!

ORBIT vzw vraagt om verhoogde waakzaamheid over wat we te lezen, te zien en te horen krijgen in het aanbod dat ons bereikt langs de weg van artificiële intelligentie. Met de opkomst van sociale media en recenter artificiële intelligentie (AI) wordt dit steeds belangrijker.

Je kan best over een bijzondere bril en een scherp hoorapparaat beschikken als je woord- en beeldmateriaal ziet verschijnen of leest over migratie, mensen met een migratiegeschiedenis, mensen met een andere huidskleur, mensen met een andere geloofsovertuiging of levensbeschouwing dan de jouwe. In deze korte handreiking wil ORBIT je daarbij helpen.

De pauselijke encycliek **Magnifica Humanitas was** voor ORBIT **een motivatie** om deze nota te schrijven. De inhoud is vooral i**ngegeven door deze passages uit die tekst:**

132. Het gebruik van digitale platforms en AI-systemen brengt ingrijpende veranderingen teweeg in de publieke en politieke communicatie. Instrumenten die de dialoog en participatie zouden kunnen bevorderen, worden vaak gebruikt om vertekende verhalen te construeren en de grenzen tussen waarheid en leugen te vervagen, waarbij feiten met meningen worden vermengd. Desinformatie is niet met AI begonnen, maar vindt er vandaag de dag een krachtige versterker in. De mogelijkheid om inhoud, beelden en video's te manipuleren stelt mensen bloot aan bevooroordeelde of misleidende perspectieven. Dit probleem heeft zowel culturele als morele dimensies, aangezien de kwaliteit van de publieke communicatie rechtstreeks afhangt van maatschappelijk vertrouwen en dit op haar beurt weer vormgeeft. Tegelijkertijd komt waarheidsgetrouwe informatie niet voort uit gecentraliseerde of geautomatiseerde controle. In het publieke discours heeft de waarheid van feiten een rationele dimensie, aangezien deze

verificatie, kruiscontrole van bronnen en verantwoorde argumentatie vereist. Bovendien is deze diep relationeel, opgebouwd door banden van vertrouwen en gedeelde praktijken, evenals een eerlijke uitwisseling met anderen en met de wereld. Alleen het gezamenlijke streven naar de waarheidsgetrouwheid van feiten, gezien als een gemeenschappelijk goed, kan een solide basis bieden voor rechtvaardige communicatie.

133. *Degenen die beschikken over krachtige technologische en economische middelen, samen met aanzienlijk menselijk kapitaal om in te grijpen, bezitten aanzienlijke mogelijkheden om culturele verandering te beïnvloeden. Uiteindelijk kunnen zij een aanzienlijk aantal mensen beïnvloeden met betrekking tot de waarheid over de mensheid, de wereld, de zin van het bestaan, het gezin en zelfs God. Dit is pure macht los van de waarheid, die op subtiele of openlijke wijze oplegt wat zij wil dat anderen als waar aanvaarden.*

134. Het zoeken naar de waarheid is een essentieel element van de democratie, die zelf een middel is om bij te dragen aan het algemeen welzijn. Wanneer vragen over wat waar is hun aantrekkingskracht verliezen en er een pragmatisme de overhand krijgt dat genoegen neemt met wat nuttig of effectief lijkt, dan wordt het democratische leven verzwakt. De democratie bestaat immers niet alleen uit regels en procedures, maar bovenal uit een solide overeenstemming met de feiten en een oprechte toewijding aan het welzijn van individuen en de samenleving als geheel. Onverschilligheid ten opzichte van de waarheid leidt, langzaam maar zeker, tot een afglijden naar totalitarisme. Zoals de filosofe Hannah Arendt schreef, zijn de ideale onderdanen van dergelijke regimes niet zozeer degenen die ideologisch overtuigd zijn, maar veeleer "mensen voor wie het onderscheid tussen feit en fictie (d.w.z. de werkelijkheid van de ervaring) en het onderscheid tussen waar en onwaar (d.w.z. de normen van het denken) niet langer bestaat."

Hoe werk je aan je eigen waakzaamheid?

Door zelfstudie en vorming in groep kan je ervoor zorgen dat beelden en woorden over migratie en migranten goed gewikt en gewogen worden. Vaak zijn deze beelden en woorden zeer sterk verbonden met een geschiedenis van onmenselijke discriminatie en negatieve polarisatie. Mensen met een migratiegeschiedenis werden en worden vaak tot zondebok gemaakt voor alles wat niet goed gaat in de samenleving. Dat laat zijn sporen na in tekst- en beeldmateriaal waaruit AI put en zorgt voor een bevooroordeeld en eenzijdig negatief beeld over diverse groepen in onze samenleving. Op die manier draagt AI ook indirect bij tot ontmenselijking.

Er moeten systemen ontwikkeld worden om een eenzijdig en negatief discours over migratie en migranten te corrigeren, maar ook als deze er komen blijf het noodzakelijk

om beelden en (nieuws)verhalen kritisch te benaderen. **Wij zijn finaal zelf medeverantwoordelijk om de nodige correcties door te voeren**. We kunnen er zelf voor zorgen niet meer te herhalen wat kwetst. Want racisme kwetst. Daarom is het van belang dat we niet meeheulen met de wolven als het over de realiteit van de wereldwijde migratie en mensen die 'anders' zijn gaat. Ook als het gaat over cijfermanipulatie over migratie en migranten wordt angst gezaaid. Het neveneffect is dat de echte oorzaken van gedwongen migratie worden weggegomd.

We stellen voor dat je met **deze eerste oefening** je zelf (of in een kleine groep) je waakzaamheid versterkt. Veel geluk ermee!

1. Neem pen en papier
2. Noteer heel snel en gedurende telkens 30 seconden welke woorden in je opkomen als je onderstaande woorden hoort. Je kan ook andere woorden kiezen. Je kan de woorden ook één voor één laten voorlezen door iemand van de groep.
   - Nieuwkomer
   - Immigrant
   - Moslim
   - Protestant
   - Vluchteling
   - Iemand zonder papieren
3. Lees opnieuw wat je noteerde en stel vast waarmee je de mensen associeert die hier bedoeld worden.
4. In gesprek met iemand anders of in de groep kan je nagaan waar je die associaties vandaag hebt.
5. **Neem er nu de ORBIT publicatie 'Woorden in Beweging' bij () en lees onze suggesties voor een taalgebruik in een superdiverse migratiesamenleving. Je kan ook onze bijdrage over mediawijsheid over de relatieopbouw moslim en christenen (**)** raadplegen om de impact van fotomateriaal af te wegen.
6. Door deze oefening helpen we je om met een goede bril de teksten en beelden uit AI over deze onderwerpen met een kritischer blik te lezen.

Een tweede oefening kan je helpen om je eigen geschiedenis in negatieve beeldvorming over migranten en nieuwkomers op het spoor te komen. Want jouw beeldvorming is gebaseerd op bronnen die je gevoed hebben in je blik naar bijv. 'zwarte mensen' of 'mensen met een ander geloof' of… . Kies zelf over welke groep mensen die je beeldvormingsgeschiedenis wil reconstrueren.

Teken een cirkel en verdeel die door lijnen in verschillende taartdelen. Vul dan in wat je je herinnert aan elementen uit je opvoeding, jeugdtijd, lectuur, getuigenissen, films, persoonlijke ervaringen, … rond een bepaalde groep die je voor ogen hebt. Wat werd erover gezegd, getoond, geleerd,…? Welke ervaringen hebben je beeld en denken bepaald?

Als je die reconstructie hebt gemaakt, kan je hierover uitwisselen. Je zal wellicht voorbeelden van anderen horen en ontdekken dat ze overeenkomen met jouw geschiedenis van beelvorming.

Bij het zien, lezen of horen van AI producten kan je door deze oefening beter herkennen of er bronmateriaal is gebruikt met bijv. koloniale of racistische accenten. Het helpt ons echt vooruit als jij die niet lang reproduceert.

Tenslotte kan je oefenen door het aanbod uit AI over dit thema zelf te herschrijven en te hertekenen, en **voor te leggen aan de direct betrokkenen** waarover het gaat. Die dialoog kan waardevol zijn om in de toekomst met grote waakzaamheid aan de slag te blijven. Hoe meer teksten jij schrijft met een menswaardige pen, hoe meer AI gevoed wordt met menswaardigheid! Hoe meer beelden jij aanreikt die de menselijke ontwikkeling en waardigheid omarmen, hoe meer AI ons op weg helpt naar een vredevolle en rechtvaardige wereld.

Nog dit!

ORBIT vreest dat overheden in de toekomst zullen overgaan tot het 'bestuderen van dossiers' voor een aanvraag internationale bescherming of voor een verblijfsvergunning door AI. Op dit moment wordt daarover nagedacht. Als naaste van vluchtelingen en migranten is het aan ons om die evolutie niet alleen goed in de gaten te houden, maar ook protest aan te tekenen tegen het snel en machinaal afhandelen van een aanvraag tot verblijf of een beroep tegen de weigering ervan. Meer daar over lees je **hier**.

Tenslotte

Er zijn op dit moment veel reflecties aan de gang vanuit verschillende invalshoeken en overtuigingen over het goede gebruik van artificiële intelligentie. Ga er daarom ook over in gesprek met medeburgers met een verschillende levensbeschouwelijk of religieus toebehoren. Het kan je eigen omgang met AI en menselijke waardigheid versterken.

Goede moed!

Redactie van deze suggesties

Julien Aernoudt – inhoudelijk coördinator ORBIT vzw

Imane Hadra – stafmedewerker relatieopbouw moslims en christenen ORBIT vzw

Didier Vanderslycke – zakelijk coördinator ORBIT vzw

Contact: info@orbitvzw.be

(*) Woorden in Beweging bestellen in gedrukte versie of downloaden

(**) Mediawijsheid in relatieopbouw moslims-christenen (zie het 3de bericht op de pagina)